

2026-03-24

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm
Sverige

Jens Lidén
072-5553305
jens.liden@tco.se

SOU 2026:3 *Genomförande av plattformsdirektivet*

A2026/00012

Arbetsmarknadsdepartementet har skickat betänkandet
Genomförande av plattformsdirektivet på remiss.

TCO lämnar följande remissvar.

Sammanfattning

TCO är positiv till utredningens förslag på en övergripande nivå.

När det gäller utredningens förslag om en rättslig presumtion som kan göras gällande av en fysisk person, 2 kap. 1 och 2 § i författningsförslaget och avsnitt 6.2.5 och 6.2.6 i betänkandet, anser TCO att förslagen inte är tillräckliga för att uppfylla direktivets krav på att den rättsliga presumtionen ska utgöra ett förenklat förfarande till förmån för personer som utför plattformarbete. TCO avstyrker därför förslaget.

Utöver det önskar TCO framföra följande särskilda synpunkter och kommentarer:

- TCO tillstyrker utredningens förslag att det i vissa delar ska vara möjligt att avvika från bestämmelserna i lagen om plattformarbete genom kollektivavtal (1 kap. 4 § i författningsförslaget).
- Gränserna för definitionen av digital arbetsplattform, enligt 1 kap. 5 § första stycket 1 och 1 kap. 5 § andra stycket i författningsförslaget, är otydliga. Det riskerar att påverka lagstiftningens genomslag negativt.
- Utredningens förslag för att genomföra artikel 3 i direktivet om skyddsnivån för personer som har ett avtalsförhållande med en intermediär är otydligt när det gäller algoritmisk verksamhetsledning. Det behöver tydliggöras att digitala arbetsplattformar ska fullgöra skyldigheterna i lagen även i förhållande till personer som har ett avtalsförhållande med en intermediär.
- Genomförandet av artikel 5.1 och 2 i direktivet på arbetsmiljörättens område och utredningens förslag om en rättslig presumtion vid Arbetsmiljöverkets tillsyn, 2 kap. 4 § i författningsförslaget, aktualiserar fler frågor än de som den

rättsliga presumptionen tar sikte på. Det finns skäl att bereda dessa frågor samlat inom Regeringskansliet.

- TCO instämmer i utredningens bedömning av vad som utgör ”dataskyddsfrågor” i artiklarna 7-11 i direktivet. TCO tillstyrker utredningens förslag att dela in bestämmelserna om algoritmisk verksamhetsledning i två kapitel i lagen om plattformarbete – ett om dataskyddsfrågor och ett om inflytande – och den systematik som förslaget ger uttryck för.
- TCO instämmer i utredningens överväganden och tillstyrker förslagen i fråga om skadestånd och solidariskt ansvar (7 kap. 13 och 14 § i författningsförslaget).

Inledning

Framväxten av den så kallade plattformsekonomin, där plattformar har skapat nya sätt för den som efterfrågar ett visst arbete att komma i kontakt med någon som vill utföra det, har vållat diskussioner på senare år. Diskussionerna har bland annat handlat om villkoren för det arbete som plattformarna organiserar, plattformarnas arbetsrättsliga och arbetsmiljörättsliga status och de mellanhänder (”intermediärer”) som plattformarna och de som utför arbetet ibland använder sig av. I Sverige har digitaliseringen av arbetsmarknaden introducerat en ny typ av aktör, så kallade egenanställningsföretag, som förenklat uttryckt möjliggör för personer som utför arbete att fakturera utan godkännande för F-skatt. Även bemanningsarbete kan aktualiseras inom plattformsekonomin och vid organisering av plattformarbete.

Det är inte helt enkelt att definiera vad plattformarbete är. Det arbete som organiseras av plattformar varierar och är inte begränsat till en särskild bransch eller en viss typ av arbete. Det är därför heller inte enkelt att uppskatta förekomsten av plattformarbete och antalet verksamma plattformar.

Som TCO ser det är plattformarbete, mot denna bakgrund, i det närmaste ett sätt att organisera arbete på snarare än en viss typ eller kategori av arbete. Plattformar konkurrerar ibland med andra plattformar men kan likväl konkurrera med andra aktörer än plattformar beroende på vad det är för typ av arbete som organiseras. När det gäller arbetsvillkor är det inte självklart att en viss typ av arbete ska regleras på samma sätt som en annan typ av arbete endast av den anledningen att båda verksamheterna organiseras av plattformar. Därtill förekommer flera av de företeelser som utmärker plattformarna, till exempel användningen av automatiserade besluts- och övervakningssystem, även utanför plattformsekonomin, vilket gör det svårt att reglera plattformarbete på ett träffsäkert sätt enbart med utgångspunkt i dessa företeelser.

För TCO:s del är det därför inte självklart att en specialreglering av plattformarbete, på det sätt som plattformsdirektivet ger uttryck för, är rätt väg framåt för att möta de utmaningar som finns inom plattformsekonomin. Med det sagt är direktivet antaget och ska genomföras i Sverige. TCO:s ståndpunkt är att direktivet bör genomföras på ett sätt som ger det eftersträvade syftet genomslag inom ramen för den svenska arbetsmarknadsmodellen och med värnande av de principer som gäller på arbetsrättens område.

Övergripande synpunkter

Syftet med plattformsdirektivet¹ är att förbättra arbetsvillkoren och skyddet av personuppgifter i plattformarbete. Detta syfte ska uppnås genom införande av åtgärder för att underlätta fastställande av korrekt sysselsättningsstatus för personer som utför plattformarbete, främjande av transparens, rättvisa, mänsklig kontroll, säkerhet och ansvarsskyldighet i algoritmisk verksamhetsledning av plattformarbete samt förbättrad transparens när det gäller plattformarbete, även i gränsöverskridande situationer.

I direktivet finns även bestämmelser om rättsmedel och efterlevnad.

Direktivet fastställer minimirättigheter som är tillämpliga på personer som utför plattformarbete och som har ett anställningsavtal eller kan anses ha ett anställningsförhållande (i direktivet benämnda ”plattformarbetstagare”). I direktivet fastställs också regler för att förbättra skyddet för fysiska personer när det gäller behandlingen av deras personuppgifter genom att det förskrivs åtgärder som rör algoritmisk verksamhetsledning. Dessa regler är tillämpliga på alla personer som utför plattformarbete, inbegripet personer som inte har något anställningsavtal eller anställningsförhållande (i direktivet benämnda ”personer som utför plattformarbete”).

TCO:s grundläggande uppfattning är att alla arbetstagare ska ha goda arbetsvillkor. TCO ställer sig bakom direktivets syfte att förbättra arbetsvillkoren i plattformarbete.

Det finns dock några komplicerande aspekter när det gäller direktivets systematik och reglering i sak.

Det faktum att direktivet innehåller både reglering med syfte att förbättra arbetsvillkor och reglering med syfte att förbättra skyddet för personuppgifter medför att direktivet är komplicerat i sin utformning. Det framgår inte tydligt vilka bestämmelser i direktivet

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2831 av den 23 oktober 2024 om förbättrade arbetsvillkor för plattformarbete.

som avser arbetsvillkor respektive skydd för personuppgifter. Det gör direktivet svårgenomförbart i vissa delar.

En annan komplicerande faktor vid genomförandet av direktivet är att direktivets tillämpningsområde omfattar plattformarbete som utförs av såväl personer som är arbetstagare som personer som inte är arbetstagare. Svensk arbetsrättslig lagstiftning omfattar typiskt sett endast arbetstagare. Det svenska arbetstagarbegreppet är dikotomt – personer som utför arbete är antingen arbetstagare eller inte arbetstagare; det finns i princip inget mellanting eller en ”tredje kategori”. Direktivets systematik är mot denna bakgrund svårhanterad utifrån ett svenskt, arbetsrättsligt perspektiv. Plattformdirektivet är vidare, vad TCO känner till, det första exemplet på EU-lagstiftning där arbetsvillkor och skydd för personuppgifter regleras i ett sammanhang.

En ytterligare komplicerande faktor är att direktivet innehåller reglering av företeelser som förekommer generellt på arbetsmarknaden, exempelvis algoritmisk verksamhetsledning, samtidigt som direktivets tillämpningsområde är begränsat till plattformar och plattformarbete. Ett genomförande av direktivet på miniminivå innebär därmed att regleringen endast kommer att gälla för plattformarbete, trots att exempelvis algoritmisk verksamhetsledning är något som förekommer även utanför plattformsekonomin. Vidare är delar av direktivets reglering avseende algoritmisk verksamhetsledning mycket detaljerad, vilket begränsar alternativen för genomförandet av direktivet i dessa delar.

TCO:s övergripande ståndpunkt är att systematiken inom arbetsrätten och gränsdragningen mellan arbetstagare och de som inte är arbetstagare bör bibehållas så långt det är möjligt. Det finns goda skäl bakom den befintliga systematiken. Personer som utför arbete men som inte är arbetstagare bör inte omfattas av arbetsrätten i större utsträckning än vad som redan är fallet. Ett genomförande av direktivet som bidrar till skapandet av en ”tredje kategori” av arbetsutförare bör undvikas så långt det är möjligt.

Arbetstagarbegreppet bör värnas. En övergripande utgångspunkt är att arbetsrättslig lagstiftning ska vara generell med möjlighet att göra avvikelser från lagreglerna genom kollektivavtal på central eller lokal nivå.

Plattformdirektivet utmanar flera av dessa principer. I några delar innebär ett genomförande av direktivet oundvikligen att principiella avsteg måste göras. Det är exempelvis svårt att föreställa sig ett ändamålsenligt genomförande av direktivet på något annat sätt än genom en särskild lag om plattformarbete, även om en generell reglering hade varit att föredra på vissa av de områden som täcks av direktivet.

Utredningen har, på en övergripande nivå, lyckats väl med att föreslå ett genomförande som på det stora hela är balanserat i förhållande till de principer som gäller enligt svensk arbetsrätt. Sammantaget är förslagen utformade på ett ändamålsenligt sätt som tar hänsyn till de intressen som TCO anser bör värnas vid genomförandet av direktivet i Sverige. TCO anser dock att förslagen om en rättslig presumtion som kan göras gällande av en fysisk person inte är tillräckliga för att uppfylla direktivets krav. I vissa avseenden har TCO kommentarer och synpunkter på utredningens förslag i övrigt.

Remissvaret följer i huvudsak dispositionen och rubrikerna i betänkandet. I den mån TCO har synpunkter på författningsförslaget och författningskommentaren, avsnitt 1 och 12 i betänkandet, framförs dessa under korresponderande avsnitt i betänkandet med utredningens överväganden.

4 Vissa vägval vid genomförandet

4.2 Genomförande i särskild lag eller bestämmelser i olika befintliga lagar

4.2.4 Den särskilda lagen ska vara tvingande och semidispositiv

Enligt artikel 25 i plattformsdirektivet ska medlemsstaterna, utan att det påverkar arbetsmarknadens parter autonomi och med beaktande av skillnaderna i nationell praxis, vidta lämpliga åtgärder för att främja arbetsmarknadens parter roll och uppmuntra utövandet av rätten till kollektiva förhandlingar inom plattformarbete, inbegripet åtgärder för att fastställa korrekt sysselsättningsstatus för plattformarbetstagare och för att underlätta utövandet av deras rättigheter i samband med algoritmisk verksamhetsledning.

Det följer vidare av artikel 28 i direktivet bland annat att medlemsstaterna får tillåta arbetsmarknadens parter att upprätthålla, förhandla, ingå och tillämpa kollektivavtal i enlighet med nationell rätt eller praxis, som, samtidigt som det övergripande skyddet av plattformarbetstagare iaktas, fastställer regler för plattformarbete som avviker från vissa delar av direktivet.

Lagen om plattformarbete ska enligt utredningens förslag vara tvingande. I vissa delar ska det vara möjligt att avvika från lagbestämmelserna genom kollektivavtal under förutsättning att avtalet respekterar det övergripande skydd som avses i direktivet (1 kap. 3 och 4 § i författningsförslaget).

TCO instämmer i utredningens överväganden och tillstyrker förslaget. Ett huvuddrag i den svenska arbetsrätten är att arbetsmarknadens parter i stor utsträckning kan göra avsteg från den arbetsrättsliga lagstiftningen genom kollektivavtal. Det är en princip

som är viktig att värna så långt det är möjligt. TCO:s uppfattning är att utredningens förslag ligger i linje med den utgångspunkten.

5 Direktivets inledande bestämmelser

5.2 Definitioner

5.2.1 Digital arbetsplattform

Utredningens överväganden

Plattformsdirektivet är enligt artikel 1.3 tillämpligt på digitala arbetsplattformar som organiserar sådant plattformsarbete som utförs i unionen, oavsett etableringsort eller vilken rätt som annars är tillämplig.

Begreppet ”digital arbetsplattform” definieras i artikel 2.1 a) i direktivet.

Utredningens förslag innebär att lagen om plattformsarbete i första hand är tillämplig på digitala arbetsplattformar.

Med digital arbetsplattform avses enligt 1 kap. 5 § första stycket 1 och 1 kap. 5 § andra stycket i författningsförslaget en fysisk eller juridisk person som tillhandahåller en tjänst som uppfyller följande krav:

- a) den tillhandahålls, åtminstone delvis, på distans genom elektroniska medel,
- b) den tillhandahålls på begäran av en mottagare av tjänsten,
- c) den inbegriper, som en nödvändig och väsentlig del, organisering av arbete som utförs av enskilda mot betalning, och
- d) den inbegriper användning av automatiserade övervaknings- eller beslutssystem.

Med digitala arbetsplattformar avses inte den som tillhandahåller en tjänst

- a) vars främsta syfte är att utnyttja eller dela resurser, eller
- b) genom vilken personer som inte är yrkesutövare kan återförsälja varor.

Den föreslagna definitionen i lagen är avsedd att motsvara definitionen i direktivet. Lagens tillämpningsområde ska med andra ord motsvara direktivets tillämpningsområde när det gäller de aktörer som organiserar plattformsarbete.

TCO har följande synpunkter.

Som nämns ovan är det inte helt enkelt att definiera vad en plattform eller plattformsarbete är. Definitionen av digital arbetsplattform är heller inte helt tydlig. Det står klart att definitionen omfattar aktörer som i vardagligt tal benämns ”plattformsföretag”, exempelvis plattformar som förmedlar tjänster som matleveranser eller taxi, men

det är mer oklart var de yttre gränserna för definitionen går. Det är vanligt förekommande att tjänster tillhandahålls på distans genom elektroniska medel på begäran av mottagaren av tjänsten. Användning av automatiserade övervaknings- eller beslutssystem förekommer även utanför plattformsekonomin. Risken med en otydlig definition är att det kan bli svårt för den arbetspresterande parten att i andra än självklara fall göra sina rättigheter enligt lagen om plattformarbete gällande om det råder delade meningar om huvudmannens status. En komplicerande faktor kan vara om den arbetspresterande parten har ett avtalsförhållande med en intermediär, exempelvis ett bemanningsföretag.

Även om frågan är svår och TCO instämmer i utredningens bedömning att definitionen bör ligga nära motsvarigheten i direktivet, anser TCO att det ändå är beklagligt att tillämpningsområdet för regleringen inte kan bestämmas på ett tydligare sätt. Risken är som sagt att frågan om lagen över huvud taget är tillämplig är oklar och potentiellt föremål för tvist, vilket kan påverka regleringens genomslag negativt eftersom det sannolikt är den arbetspresterande parten som har åberops- och bevisbördan för att huvudmannen är en digital arbetsplattform enligt lagens definition (jämför författningskommentaren till 2 kap. 1 §, s. 421 f.).

5.3 Skyddsnivå för personer som utför plattformarbete genom intermediärer

5.3.3 Utredningens överväganden om genomförande av artikel 3

Medlemsstaterna ska enligt artikel 3 i plattformsdirektivet vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att personer som utför plattformarbete och som har ett avtalsförhållande med en intermediär, när en digital arbetsplattform använder sig av intermediärer, åtnjuter samma skyddsnivå enligt direktivet som de personer som har ett direkt avtalsförhållande med en digital arbetsplattform. I detta syfte ska medlemsstaterna vidta åtgärder i enlighet med nationell rätt och praxis för att inrätta lämpliga mekanismer, som när så är lämpligt ska omfatta flera system med solidariskt ansvar.

Utredningens tolkning är att artikel 3 i direktivet ska förstås på så sätt att bestämmelserna i lagen om plattformarbete också ska iakttas för de personer som har ett avtalsförhållande med en intermediär när de utför arbete genom en digital arbetsplattform. Utredningens förslag innebär att personer som utför plattformarbete och som har ett avtalsförhållande med en intermediär har samma skyddsnivå som de personer som har ett direkt avtalsförhållande med en digital arbetsplattform när det gäller sysselsättningsstatus, algoritmisk verksamhetsledning och repressalieförbud.

TCO tillstyrker förslaget men vill uppmärksamma regeringen på att förslaget för att tillförsäkra samma skyddsnivå när det gäller algoritmisk verksamhetsledning är otydligt. De skyldigheter som avser algoritmisk verksamhetsledning i kap. 3 och 4 i författningsförslaget riktar sig till digitala arbetsplattformar. Det framgår inte uttryckligen av bestämmelserna att digitala arbetsplattformar har skyldigheter i förhållande till personer som har ett avtalsförhållande med en intermediär. För att kunna dra denna slutsats måste man läsa definitionen av ”plattformarbete” i 1 kap. 5 § första stycket 2, som lyder: ”arbete som organiseras genom en digital arbetsplattform och utförs av en enskild till följd av ett avtalsförhållande mellan den digitala arbetsplattformen *eller en intermediär* och den enskilda” (TCO:s kursivering). I betänkandet finns klargöranden om detta i ett separat avsnitt (avsnitt 7.13) längst bak i kapitlet om algoritmisk verksamhetsledning. Risken är därmed stor att man missar att skyldigheterna gäller även i förhållande till personer som har ett avtalsförhållande med en intermediär om man enbart läser lagtexten och övervägandena till de specifika bestämmelserna i kap. 3 och 4 i författningsförslaget. Detta är särskilt påtagligt mot bakgrund av att genomförandet av artikel 3 framgår uttryckligen av lagtexten när det gäller den rättsliga presumtionen och förbudet mot repressalier.

6 Sysselsättningsstatus

6.2 Fastställande av korrekt sysselsättningsstatus och rättslig presumtion

6.2.5 Utredningens överväganden gällande genomförande av artiklarna 4 och 5

Genomförandet av artikel 5 kräver särskilda regler

En rättslig presumtion som kan göras gällande av en fysisk person

Av artikel 5.1 i plattformsdirektivet följer att avtalsförhållandet mellan en digital arbetsplattform och en person som utför plattformarbete genom den plattformen ska rättsligt presumeras vara ett anställningsförhållande när sakförhållanden som tyder på ledning och kontroll konstateras, i enlighet med gällande nationell rätt, kollektivavtal eller praxis i medlemsstaterna och med beaktande av EU-domstolens rättspraxis. Om den digitala arbetsplattformen försöker motbevisa den rättsliga presumtionen ska det åligga den digitala arbetsplattformen att bevisa att avtalsförhållandet i fråga inte är ett anställningsförhållande enligt definitionen i gällande rätt, kollektivavtal eller praxis i medlemsstaterna, med beaktande av domstolens rättspraxis.

Vid tillämpning av artikel 5.1 ska medlemsstaterna, enligt artikel 5.2 i direktivet, inrätta en ändamålsenlig, motbevisbar rättslig presumtion

om anställningsförhållande som utgör ett förenklat förfarande till förmån för personer som utför plattformarbete. Medlemsstaterna ska dessutom säkerställa att den rättsliga presumtionen inte leder till att kravbördan ökar för personer som utför plattformarbete, eller deras representanter, i förfaranden för att fastställa deras korrekta sysselsättningsstatus.

Artikel 5.1 och 2 i direktivet ska enligt utredningens förslag genomföras i huvudsak genom införandet av en rättslig presumtion i lagen om plattformarbete. Om en person som utför plattformarbete och har ett avtalsförhållande med en digital arbetsplattform visar omständigheter som ger anledning att anta att arbetet utförs under den digitala arbetsplattformens ledning och kontroll ska han eller hon anses vara arbetstagarare, om inte den digitala arbetsplattformen visar omständigheter som medför att personen inte är arbetstagarare (2 kap. 1 § i författningsförslaget).

En motsvarande presumtion gäller när personer utför plattformarbete och har ett avtalsförhållande med en intermediär (2 kap. 2 § i författningsförslaget, avsnitt 6.2.6).

TCO har följande synpunkter på utredningens förslag.

Den rättsliga presumtionen är det centrala kravet i direktivet för att uppnå direktivets syfte att förbättra arbetsvillkoren i plattformarbete. Genom en rättslig presumtion om anställning kan personer som utför plattformarbete genom ett förenklat förfarande få tillgång till och skyddas av arbetsrätten. Det är alltså fråga om en förfarandereglering snarare än en villkorsreglering i sak. Direktivet kräver att den rättsliga presumtionen ska utgöra ett förenklat förfarande till förmån för personer som utför plattformarbete.

Utredningens förslag har stora likheter med regeln om bevisbörda i 6 kap. 3 § diskrimineringslagen (2008:567). TCO instämmer i att direktivets krav på en rättslig presumtion bör genomföras i svensk rätt på ett sätt som värnar det svenska arbetstagarbegreppet och att en bevisregel är ett lämpligt alternativ för ett sådant genomförande. TCO anser dock inte att bevisbörderegeln i diskrimineringslagen är en ändamålsenlig utgångspunkt för genomförandet.

Det är känt att bevisbörderegeln i diskrimineringslagen har vållat tillämpningssvårigheter som har tagits upp i förarbeten och doktrin vid upprepade tillfällen. Regeln är svår att tillämpa och har visat sig innehålla bevis tekniska motsättningar. Senast 2016 gjordes en översyn av regeln och en analys av rättspraxis. Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering lämnade i SOU 2016:87 bland annat ett förslag till förtydligande av regeln. Förslaget har inte lett till lagändring.

TCO:s uppfattning är att problemen med bevisbörderegeln i diskrimineringslagen fortfarande är aktuella. Det är generellt sett svårt att bevisa diskriminering och vår erfarenhet är att det gäller även vid tillämpning av bevisbörderegeln. TCO kan inte säga att regeln innebär någon större förenkling för personer som anser sig ha blivit diskriminerade. De bevis tekniska svårigheter som bestämmelsen har aktualiserat – bestämmelsen har tolkats som en regel om delad bevisbörda för ett och samma rättsfaktum – kan enligt TCO:s bedömning inte uteslutas vid tillämpning av utredningens förslag, även om det har en delvis annan utformning. Utredningens förslag hindrar inte parterna att lägga fram bevisning avseende samma rättsfaktum, närmare bestämt att arbetet utförs respektive inte utförs under den digitala arbetsplattformens ledning och kontroll, i det första ledet av den prövning som tillämpningen av regeln innebär. Det finns därmed en risk att utredningens förslag vållar samma tillämpningssvårigheter som bestämmelsen i diskrimineringslagen har gjort under lång tid.

Grunden för plattformsdirektivet och direktivets krav på inrättande av en rättslig presumtion är att det generellt sett är svårt för en person som utför plattformarbete att bevisa att avtalsförhållandet är ett anställningsförhållande och att arbetet utförs under den digitala arbetsplattformens ledning och kontroll. Grundproblemet är det samma som på diskrimineringsområdet och vi ser därför inte att en liknande bevisregel skulle innebära ett sådant förenklat förfarande som direktivet kräver.

Vidare kan man tänka sig en situation där det även, förutom sysselsättningsstatusen för personen som utför plattformarbete, föreligger tvist om huvudmannens status, dvs. om denne uppfyller definitionen av digital arbetsplattform eller inte. Det är sannolikt den arbetspresterande parten som har åberops- och bevisbördan i den frågan (jämför författningskommentaren till 2 kap. 1 §, s. 421 f.). Därför kan den sammantagna bördan på den arbetspresterande parten bli mycket stor för att kunna ta stöd av den rättsliga presumtionen.

Mot denna bakgrund anser TCO att utredningens förslag inte är tillräckligt för att uppfylla direktivets krav på att den rättsliga presumtionen ska utgöra ett förenklat förfarande till förmån för personer som utför plattformarbete. TCO avstyrker därför förslaget.

Ett tänkbart alternativ skulle vara att genomföra direktivets krav på en rättslig presumtion med en regel om omvänd bevisbörda, där bevisbördan ligger helt på den digitala arbetsplattformen vid tvist om den arbetspresterande partens sysselsättningsstatus. En sådan regel skulle utgöra ett förenklat förfarande till förmån för personer som utför plattformarbete. Regler om omvänd bevisbörda är heller inget ovanligt inom arbetsrätten. Den s.k. tillsvidarepresumtionen i 4 §

lagen om anställningsskydd (1982:80) är ett exempel. Ett alternativ med en omvänd bevisbörda har dock inte utretts och nämns heller inte i betänkandet som ett tänkbart alternativ, vilket TCO beklagar.

Som TCO förstår utredningens förslag krävs att den arbetspresterande parten visar omständigheter som ger anledning att anta att arbetet utförs under den digitala arbetsplattformens ledning och kontroll. TCO uppfattar att det är den arbetspresterande parten som har bevisbördan för dessa omständigheter och att omständigheterna ska vara ”styrkta” för att presumtionen ska gälla och bevisbördan gå över på den digitala arbetsplattformen. TCO instämmer inte i utredningens bedömning att formuleringen ”konstateras” i artikel 5.1 i direktivet innebär att det sedvanliga kravet på bevisvärde – ”visat” eller ”styrkt” – måste upprätthållas. Att omständigheterna ska vara konstaterade kan tolkas som att de endast ska anses vara bevisade i teknisk mening och formuleringen behöver därmed inte nödvändigtvis ta sikte på vilket beviskrav som ska gälla. TCO:s uppfattning är att direktivet bör tolkas till förmån för den arbetspresterande parten i detta avseende.

”Visat” eller ”styrkt” är ett ganska högt beviskrav som i sammanhanget ställer höga krav på den arbetspresterande parten. Det är generellt sett svårt att bevisa omständigheter kring hur arbetet leds och kontrolleras när det gäller digitala arbetsplattformar. Det är endast den digitala arbetsplattformen som har fullständig överblick över alla faktiska omständigheter som avgör avtalsförhållandets rättsliga karaktär, särskilt de algoritmer genom vilka de leder sin verksamhet (se skäl 34 i direktivet).

I syfte att åstadkomma en förenkling bör det mot denna bakgrund åtminstone vara tillräckligt att den arbetspresterande parten gör det antagligt att de presumerande omständigheterna föreligger. Utredningens förslag bör ändras enligt följande:

2 kap. Sysselsättningsstatus

Rättslig presumtion

1 § Om en person som utför plattformarbete och har ett avtalsförhållande med en digital arbetsplattform gör det antagligt att arbetet utförs under den digitala arbetsplattformens ledning och kontroll ska han eller hon anses vara arbetstagare, om inte den digitala arbetsplattformen visar omständigheter som medför att personen inte är arbetstagare.

Kommentar: För att den som utför plattformarbete ska anses vara arbetstagare krävs att det finns omständigheter som ger anledning att anta att arbetet utförs under plattformens ledning och kontroll (presumerande omständigheter). Vilka omständigheter som är presumerande får avgöras från fall till fall. Det är den som utför

plattformarbete som har bevisbördan för de presumerande omständigheterna. Det krävs i det avseendet att omständigheterna kan antas föreligga för att de ska anses vara bevisade.

Motsvarande ändringar bör göras i förslaget om intermediärer (2 kap. 2 § i författningsförslaget, avsnitt 6.2.6).

En särskild bestämmelse som kan tillämpas av Arbetsmiljöverket

När det gäller Arbetsmiljöverkets tillsyn ska artikel 5.1 och 2 i plattformsdirektivet genomföras med en särskild bestämmelse enligt utredningens förslag.

Vid Arbetsmiljöverkets tillsyn enligt lagstiftningen om arbetsmiljö, arbetstid, utstationering och skydd för personer som rapporterar om missförhållanden ska en digital arbetsplattform, enligt 2 kap. 4 § i författningsförslaget, anses vara arbetsgivare i förhållande till den eller de som utför plattformarbete och har ett avtalsförhållande med en digital arbetsplattform, om omständigheterna ger anledning att anta att arbete utförs under plattformens ledning och kontroll. Detta gäller inte om den digitala arbetsplattformen visar omständigheter som medför att den inte är arbetsgivare i förhållande till den eller de som utför plattformarbete.

Det som är föreskrivet avseende digitala arbetsplattformar enligt ovan ska också gälla för intermediärer (avsnitt 6.2.6).

TCO har noterat det särskilda yttrande som har tillfogats betänkandet av Arbetsmiljöverkets expert i utredningen. I yttrandet beskrivs den problematik som kan uppstå när flera ansvarssubjekt har ett delat skyddsansvar enligt den arbetsmiljörättsliga lagstiftningen. Att ett visst rättssubjekt anses vara arbetsgivare vid tillämpning av den rättsliga presumtionen innebär inte nödvändigtvis att det är möjligt att utkräva ett arbetsmiljöansvar i situationer där det finns flera ansvarssubjekt. Vid plattformarbete kan en sådan situation aktualiseras när den arbetspresterande parten har ett avtalsförhållande med en intermediär som anses vara arbetsgivare vid tillämpning av den rättsliga presumtionen, men där 3 kap. 12 § andra stycket arbetsmiljölagen (1977:1160) inte gäller. Det kan ifrågasättas om det är möjligt att utkräva ett arbetsmiljöansvar av eller rikta tillsynsåtgärder mot något av aktörerna – intermediären eller den digitala arbetsplattformen – i en sådan situation.

Genomförandet av artikel 5.2 på arbetsmiljörättens område aktualiserar med andra ord fler frågor än den som den rättsliga presumtionen tar sikte på, det vill säga huvudmannens status som arbetsgivare. Det kan konstateras att frågan om ett utvidgat rådighetsansvar nyligen har varit föremål för utredning – SOU 2022:45 Steg framåt, med arbetsmiljön i fokus. TCO tillstyrkte den utredningens förslag om ett utvidgat rådighetsansvar. Förslaget har

ännu inte lett till lagstiftning. Beredningen av SOU 2022:45 och föreliggande betänkande bör ske samlat inom Regeringskansliet.

7 Algoritmisk verksamhetsledning

7.3 Ställningstagande till vad som avser dataskyddsfrågor i artiklarna 7-11

I kap. III i plattformsdirektivet, artikel 7-15, finns bestämmelser om algoritmisk verksamhetsledning. Begreppet ”algoritmisk verksamhetsledning” definieras inte i direktivet men bestämmelserna handlar bland annat om behandling av personuppgifter, transparens, mänsklig kontroll och mänsklig granskning vid användning av automatiserade övervaknings- och beslutssystem.

Av artikel 24.1 i direktivet framgår att tillsynen av artikel 7-11 i den del de avser ”dataskyddsfrågor” ska skötas av tillsynsmyndigheten som är ansvarig för EU:s dataskyddsförordning.² I Sverige är det Integritetsskyddsmyndigheten (IMY). Begreppet ”dataskyddsfrågor” definieras inte i direktivet.

Utredningens förslag för att genomföra artikel 7-11 i direktivet bygger på en bedömning av vad som avser dataskyddsfrågor i de artiklarna. Det som avser dataskyddsfrågor och som utredningen bedömer kräver ny lagstiftning har placerats i ett särskilt kapitel i lagen om plattformarbete – 3 kap. ”Dataskyddsfrågor vid algoritmisk verksamhetsledning”. Merparten av de övriga bestämmelser som genomför artikel 7-11, som enligt utredningens bedömning inte avser dataskyddsfrågor, har placerats i ett annat kapitel i lagen – 4 kap. ”Inflytande vid algoritmisk verksamhetsledning”.

Förslagets systematik ska förstås på så sätt att det som finns i 3 kap. är underställt IMY:s tillsyn. Denna myndighetstillsyn är inte något som i sig påverkar vad som i civilrättslig mening gäller i relationen mellan en digital arbetsplattform eller intermediär, personer som utför plattformarbete och deras representanter. Systematiken hindrar med andra ord inte berörda arbetstagarorganisationer från att bevaka att regleringen följs och ytterst kräva skadestånd vid överträdelser, se nedan.

TCO instämmer i utredningens överväganden och tillstyrker förslaget och den systematik som förslaget ger uttryck för.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

9 Rättsmedel och efterlevnad

9.4 Sanktioner och rätt till gottgörelse

9.4.3 Utredningens överväganden

Gottgörelse och skadestånd

Utan att det påverkar tillämpningen av artiklarna 79 och 82 i EU:s dataskyddsförordning ska medlemsstaterna, enligt artikel 18 i plattformsdirektivet, bland annat säkerställa att personer som utför plattformsarbete har rätt till gottgörelse, inbegripet lämplig ersättning för den skada som lidits, i händelse av kränkning av deras rättigheter enligt direktivet.

Det följer vidare av artikel 24.5 i direktivet att medlemsstaterna, utan att det påverkar tillämpningen av EU:s dataskyddsförordning enligt artikel 25.1, ska fastställa regler om sanktioner för överträdelse av nationella regler som har antagits enligt andra bestämmelser i plattformsdirektivet eller av relevanta bestämmelser som redan är i kraft vad gäller de rättigheter som omfattas av direktivets tillämpningsområde. Sanktionerna ska vara effektiva, avskräckande och proportionella till arten, allvaret och varaktigheten av företagets överträdelse och till antalet berörda arbetstagare.

Artikel 18 och 24.5 i direktivet ska enligt utredningens förslag genomföras delvis med en bestämmelse om att en digital arbetsplattform som bryter mot lagen om plattformsarbete ska betala ersättning för den förlust som uppkommer och för den kränkning som har inträffat. Detsamma gäller om en intermediär bryter mot reglerna i lagen om förbud mot repressalier. Om det är skäligt kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort (7 kap. 13 § i författningsförslaget).

TCO instämmer i utredningens överväganden och tillstyrker förslaget. Direktivet ställer krav på effektiva, avskräckande och proportionella sanktioner. Förslaget är nödvändigt för att uppfylla direktivets krav.

9.5 Solidariskt ansvar

När det gäller rätt till gottgörelse och sanktioner föreslår utredningen att artikel 3 i plattformsdirektivet, om skyddsnivån för personer som har ett avtalsförhållande med en intermediär, ska genomföras med en bestämmelse om solidariskt ansvar. Om en digital arbetsplattform är skadeståndsskyldig mot en person som utför plattformsarbete och har ett avtalsförhållande med en intermediär, ansvarar intermediären solidariskt med den digitala arbetsplattformen för skadeståndet (7 kap. 14 § i författningsförslaget).

TCO instämmer i utredningens överväganden och tillstyrker förslaget. Direktivet ställer krav på att personer som har ett

avtalsförhållande med en intermediär ska ha samma skyddsnivå som personer som har ett avtalsförhållande direkt med en digital arbetsplattform. Förslaget är nödvändigt för att uppfylla direktivets krav när det gäller rätt till gottgörelse och sanktioner.

Therese Svanström
Ordförande

Jens Lidén
Jurist